CUDES JOURNAL CURRENT DEBATES IN SOCIAL SCIENCES

Gedik, S. & Ertuğral, S. M. & Tekeli, H. N. (2019). Karadeniz Bölgesinin Turizm Potansiyelinin Çevre Ekonomisi Açısından Değerlendirilmesi. *Journal of Current Debates in Social Sciences*, 2(2),156-163.

Research Article

Karadeniz Bölgesinin Turizm Potansiyelinin Çevre Ekonomisi Açısından Değerlendirilmesi[1]

Evaluation of Tourism Potential of Black Sea Region in Terms of Environmental Economy

Arş. Gör. Dr. Sezgi GEDİK
İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa
sgedik@istanbul.edu.tr
ORCID: 0000-0002-4081-2551

Dr. Öğr. Üyesi Suna MUĞAN ERTUĞRAL
İstanbul Üniversitesi
sertugral@yahoo.com
ORCID: 0000-0001- 9872-3941

Dr. Öğr. Üyesi Hacer Neyir TEKELİ
İstanbul Kültür Üniversitesi
n.tekeli@iku.edu.tr
ORCID: 0000-0002-4627-2840

DOI: 10.37154/ijopec.2019.2

Makale Bilgisi

Geliş: 11.09.2019
Onay: 11.11.2019

Anahtar Kelimeler: Çevre Ekonomisi,Karadeniz Bölgesi, SWOT, Turizm.

Öz

Türkiye, doğal, tarihi ve kültürel zenginlikleri ile önemli bir turizm potansiyeline sahiptir. Özellikle 1980'lerin ikinci yarısından itibaren yapılan düzenlemelerle Türkiye, dünya turizm endüstrisinde önemli bir konuma gelmiştir. Türkiye'deki turizm potansiyeli incelendiğinde yatırımların ve faaliyetlerin Akdeniz Bölgesi, Ege Bölgesi ve kısmen de Marmara Bölgesinde yoğunlaştığı görülmektedir. Bununla birlikte Karadeniz Bölgesi geleceğin turizm bölgesi olarak görülmektedir. Bölgenin batısında deniz-kum-güneş turizmi geliştirilebilirken bölgenin genelinde yayla turizmi, sağlık turizmi, dağcılık, spor turizmi, doğa yürüyüşleri olmak üzere birçok turizm türü gelişime açıktır. Bu kapsamda çalışmamızda Çevre Ekonomisi ve Karadeniz Bölgesinin turizm potansiyeli konuları üzerinde durulmuştur. Karadeniz'in sahip olduğu turizm potansiyeli incelenmiş, özellikle çevre ile doğrudan ilişkili turizm çeşitlerinin gelişmesine elverişli bir doğal çevresinin olduğu, bölgedeki turizm yatırımlarının arttığı, iç turizm hareketlerinin yoğun olduğu tespit edilmiş olup aynı zamanda bazı bölgelerde plansız turizm gelişiminin çevre üzerinde olumsuz bir baskı yarattığı ortaya çıkmıştır. Çalışmada SWOT analizi ile Karadeniz Bölgesinin güçlü-zayıf yönleri ile tehdit-fırsatları ortaya çıkarılmış, değerlendirmelerde bulunulmuştur.

Article Info

Received: 11.09.2019
Accepted: 11.11.2019

Keywords: Black Sea Region, Environmental Economics, SWOT, Tourism.

Abstract

Turkey, have historical, naturel and cultural important tourism potential riches. Especially with the arrangements made since the second half of 1980, Turkey has come to an important position in the world tourism industry. Considering the tourism potential of Turkey tourism investments and activities are focused Mediterranean Region, Aegean Region and partly in the Marmara Region. However, the Black Sea Region is seen as the tourism region of the future. While sea-sand-sun tourism can be developed in the west of the region, many tourism types such as tableland tourism, health tourism, mountaineering, sports tourism and nature walks are open to development throughout the region. In this study, environmental economics and tourism potential of the Black Sea Region are emphasized. The tourism potential of the Black Sea has been examined, it has been found that there is a natural environment especially suitable for the development of tourism types directly related to the environment, tourism investments in the region are increasing, domestic tourism movements are intense. At the same time unplanned tourism development in some regions creates negative pressure on the environment. SWOT analysis has revealed the strengths, weaknesses and threats-opportunities of the Black Sea Region, strategies have been developed with the analysis and solution suggestions have been created.

[1] "*Evaluation of Tourism Potential of Black Sea Region in Terms of Environmental Economy*" was presented at the conference which was "Black Sea Summit-2nd International Congress of Social Sciences" and this article has been developed and prepared.

1. GİRİŞ

18. yüzyılda sanayileşme süreci ile başlayan kitlesel üretim, doğal kaynaklara olan ihtiyacı da arttırmıştır. Özellikle sanayinin ihtiyacı olan başta enerji olmak üzere, üretimde girdi amaçlı kullanılan doğal kaynaklar çevreden sağlanmıştır. Bu sebeple üretim ve ekonomik faaliyetlerin sürdürülebilirliğinde çevre temel kaynak olmaktadır. Ekonomi ve çevre arasındaki ilişki tüm ekonomik faaliyetlerin bir çevre içinde cereyan etmesi sebebiyle son derece önemlidir. Son yıllarda dünyada kontrolsüz ve plansız bir şekilde tüketilen çevre ve çevresel doğal kaynakların tahribatı, doğal kaynakların sürdürülebilir bir biçimde korunmasını ve planlanmasını gerektirmektedir. Fakat her geçen gün daha fazla insanın ihtiyaçlarının karşılandığı fiziki çevre elemanlarının sürdürülebilirliğinin risk altında olduğu görülmektedir (Menteşe, 2017: 382). Bu süreçte hızlı nüfus artışı, plansız kentleşme, çevre kirliliği ve iklimsel değişiklikler çevre sorunlarının temelini oluşturmaktadır. Aynı zamanda kırsal alanların terk edilerek toprağın çölleşmesi de doğal dengeyi bozmaktadır. Plansız geliştirilen tarım, sanayi ve hizmetler sektöründe faaliyet gösteren ve çevreden beslenen turizm gibi ekonomik sektörler dahi çevre kirliliği ve çevre tahribatına sebep olabilmektedir.

Ekonominin üç temel sektörü olan tarım, sanayi ve hizmetler sektörleri ve turizm gibi bunların alt sektörlerinin ekonomik faaliyetleri doğrudan çevreden beslenmektedir. Bu sebeple çevre-ekonomi ilişkisi süregelen bir tartışma konusu olmuştur. İnsan ve diğer canlılar yaşamları boyunca sosyal, fiziksel, biyolojik ve kültürel çevre ile bir ilişki ve etkileşim içinde bulunmuşlardır. Karadeniz Bölgesi de turizm faaliyetleri içinde özellikle doğal çekicilik unsurları ile öne çıkmaktadır.

2. ÇALIŞMANIN AMACI VE YÖNTEMİ

Geleceğin turizm bölgeleri kapsamında gelişime açık olarak değerlendirilen Karadeniz Bölgesi, sahip olduğu, doğal yapısı, biyolojik çeşitliliği ve hayvan türleri ile çok önemli bir coğrafyadır. Bunun yanında tarihi ve kültürel dokusu, misafirperver yapısı, örf ve adetleri ile de ilgi çekmektedir. Bu durum turist hareketlerini de etkilemekte özellikle yerli turist tarafından yoğun ilgi görmektedir. Kültür ve Turizm Bakanlığı verilerine göre 2018 yılında toplam 3.983.313 yerli turist bölgeyi ziyaret etmiştir. Turizm talebinin artması bölgeye olan yatırımları da arttırmış ancak bu yatırımlar ve talep fazlalığı bölgenin sahip olduğu doğal ve kültürel yapıyı etkilemeye başlamıştır. Özellikle bazı bölgeler için önlem alınma zorunluluğu oluşmuştur. Çalışmamız bu kapsamda bölgenin turizm potansiyelini belirlemek ve bu potansiyelin en verimli şekilde kullanılmasına yönelik çözüm önerileri getirmeyi amaç edinmiştir. Bu amaca ulaşabilmek için öncelikle ilgili veri kaynakları taranmış, istatistiki veriler incelenmiş ve SWOT analizi tekniği kullanılmıştır. SWOT analizi, bir işletmenin, sektörün, yatırımın, ülkenin veya coğrafi bölgenin, kendi özelliklerinden kaynaklanan güçlü ve zayıf yönlerinin tespit edilerek, geleceğe yönelik, kontrol edilebilen veya edilemeyen çevre faktörlerinden kaynaklanan fırsat ve tehditlerin saptanmasını amaçlayan bir analiz yöntemidir (Stacey, 2007). Bu kapsamda Karadeniz Bölgesinin güçlü ve zayıf (içsel faktörleri) yönleri ve fırsatlar ve tehditleri (dışsal faktörleri) belirlenmeye çalışılmıştır.

3. ÇEVRE EKONOMİSİ VE TURİZM

Ekonomik faaliyetlerin sürdürülebilmesi ve insanoğlunun yaşamsal ihtiyaçlarının karşılanabilmesi ekonominin özünü teşkil etmektedir. Bu faaliyetlerin sürdürülebilmesi için çevrede bulunan çeşitli kaynaklardan yararlanılmaktadır. Bu aktif olan çevre ve doğal çevrede bulunan kaynaklar yoğun bir şekilde kullanıldığında çevre sorunlarının oluşması kaçınılmazdır (Muğan Ertuğral, 2018: 114). Ekonomik faaliyetler bir başka ifadeyle sürdürülemez bir üretim ve tüketim yapısı çevresel bozulmaya neden olmaktadır (Seymen, 2005: 104). Bu hızlanan üretim ve tüketim süreci içinde doğal kaynakların tahribi ve kullanımının sonucunda çevre sorunlarının şiddetlenmesi iktisat öğretisine çevreyi katan bir bakış açısı kazandırmıştır.

Bu doğrultuda geleneksel iktisat anlayışına bağlı olarak çevre ekonomisi ve doğal kaynaklar ekonomisi gibi alt disiplinler oluşturulmuştur. 1980'li yıllarda ise çevre ve doğal kaynakları daha geniş bir perspektifte öncelikli odak noktası haline getiren ekolojik iktisat akımı doğmuştur (Uluocak, 2018: 127). Ekolojik iktisat, disiplinler arası çevresel araştırmalar yapan ve geleneksel doğal kaynaklar ekonomisine alternatif bir disiplindir (Bayraktutan, Uçak, 2011: 23).

Ekonomik büyümeyi teknolojik gelişme ile çevre ve doğal kaynaklarla ilişkilendiren görüşler, ekonomi ve çevre ilişkilerini ele alan önemli çalışmalar yapmışlardır. Bu konudaki en önemli ilerleme

1972'de Roma Kulübü tarafından ileri sürülen büyümenin sınırları paradigmasıdır. Geçen süre itibariyle çevre ve toplum arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi ve çevre sorunların önlenmesi açısından önemli bir gelişme yaşanmıştır (Muğan Ertuğral, 2018: 12-124). Özellikle 1990'lı yıllardan itibaren çevre sorunlarının sebepleri ve çevre sorunlarının ekonomik büyüme üzerindeki etkileri iktisatçıların çalışma alanları içinde ağırlık kazanmıştır.

Yüksek oranlı nüfus artışı, hızlanan sanayileşme ve sağlıksız şehirleşme, savaşlar, nükleer denemeler, tarım ilaçları, yapay gübreler ve artan kimyasal madde kullanımı giderek çevre kirliliğine neden olarak çevre sorunlarının temeli olmaktadır. Özellikle toprak, hava ve suyun kirlenmesi ile sürdürülebilir ekonomik faaliyetlerinde olumsuz etkilenmesine sebep olmaktadır (http://cevreonline.com). Küresel etkiler yaratabilen çevre sorunları, çevrenin sürdürülebilirliğini tehlikeye atabilmekte; insanların güvenliği, sağlığı ve üretkenliği, diğer canlı türlerinin bekası ve gıda güvenliği ile su kaynakları üzerinde tehdit oluşturabilmektedir. Dolayısıyla, çevre sorunlarıyla mücadele önem arz etmektedir (http://www.mfa.gov.tr). Gelişmiş ülkelerin ve gelişmekte olan ülkelerin çevre sorunlarıyla mücadele araçları farklılık arz etmektedir. Bu farklılık ülkelerin sosyo-ekonomik yapılarından ve farklı teknoloji düzeyine sahip olmalarından kaynaklanmaktadır. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde nüfus artış hızının yüksek olması ve daha geri teknolojinin kullanılmasıyla yapılan üretim çevre sorunlarının şiddetlenmesine sebep olmaktadır.

Yapılan araştırmalar dünyadaki mevcut çevre kirliliğinin % 50 'sinin, son 35 yılda meydana geldiğini ortaya koymaktadır. Çevre sorunlarının önemli bir kaynaklarından biri hızlı nüfus artışıdır. Türkiye, OECD ülkeleri arasında en yüksek nüfus artış oranına sahip ülkelerden biridir. Bu durum ülkemizin bugün olduğu kadar, gelecekte de çevre sorunlarıyla karşılaşacağını göstermektedir (http://cevreonline.com/cevre-sorunlari).

Ülkemizde nüfus ve sanayinin bölgelerarası dağılımının değerlendirilmesinde Anadolu'nun doğusundan batısına doğru bir kentleşme ve sanayileşme düzeyinde artış görülmektedir. Anadolu'nun batısında artan nüfus ve bu kentlerde yığılan sanayi işletmeleri, önemli çevre sorunlarının da ortaya çıkmasına neden olmaktadır (Dinler, 2008: 266). Büyük kentlerin oluşması ve sanayinin belli bölgelerde yoğunlaşması sebebiyle sosyo-ekonomik ve çevre sorunları şiddetlenmektedir. Özellikle, kırsal kaçış büyük şehirlerin ve büyük şehirlerdeki gecekondu mahallerinin büyüyerek hem ekolojik hem de toplumsal kirlenme sebebidir (Radkau, 2017: 426-430). Toprak, hava ve su kirliliği toprak bozulması sebebiyle tarımsal üretimi olumsuz yönden etkileyeceği için çevresel sorunlara karşı etkin mücadele önemlidir. Tarım sektörü doğrudan çevreden beslenen bir sektör iken, plansız bir tarım politikası ile çevre sorunlarının şiddetinin artırması tarım sektörünü ve genel ekonomiyi de olumsuz yönde etkilemektedir.

Üç büyük sektörden biri olan hizmet sektörünün özellikle turizm, sağlık, gayrimenkul gibi alt faaliyet alanları dahi ciddi çevre sorunlarına sebep olabilmektedir. Özellikle hastane atıkları, hava, su ve toprak kirlenmesine tehlikeli ve zehirli atıkların yayılımı yoluyla kirliliğe sebep olmaktadır. Gayrimenkul sektörünün hızlı gelişimi hem tarımsal alanların yok olmasına hem de çevre sorunlarına sebep olmaktadır. Yüksek ve yanlış bölgesel yayılımı olan yapılaşmalar iklim değişikliğine dahi sebep olarak, şehrin rüzgâr ve yağış akımını olumsuz etkilemektedir. Ayrıca çevreden doğrudan desteklenen turizm sektörü dahi çevreyi kirletebilmektedir. Bu çerçevede çevre ve ekonomi ilişkisi ve çevre kirliliğine neden olan ekonomik faaliyetlerin tespit edilerek bu sorunların çözümüne yönelik çalışmaların ana çalışma alanı olan çevre ekonomisi son yıllarda hızla önem kazanan bir alanı oluşturmaktadır.

Genel olarak turizm bir bölgenin ekonomik gelişmesinde çok büyük yarar sağlar. Ancak turizmde kontrolsüz büyüme ev sahibi toplumlar üzerinde olumsuz sosyo-kültürel ve çevresel etkiler meydana getirmektedir. Ortaya çıkabilecek olumsuzluklar nedeniyle turizme karşı kesin bir tavır alma sonuçta destinasyonda yer alan paydaşlar (Stakeholder) için arzu edilmeyen etkilere sebep olacaktır (Mengü, 2018:369).

4. KARADENİZ BÖLGESİ TURİZM POTANSİYELİ

Karadeniz Bölgesi, sahip olduğu doğal güzellikleri ve kültürel özellikleri ile turizm açısından önemli bir destinasyondur. Özellikle son yıllarda değişen turist talep ve beklentileri, insanların seyahat kararı alırken daha yeşil ve daha doğal bölgeleri seçtiği ve bu bölgeler de deniz-kum-güneş turizminin yanında doğa ile ilgili diğer turizm çeşitlerini de tercih ettiğini göstermektedir. Bu bağlamda

Karadeniz Bölgesi geleceğin turizm destinasyonları arasında yerini almaktadır. Tablo 1'de yer alan veriler dikkate alındığında turistlerin büyük çoğunluğunu yerli turistlerin oluşturduğu görülmektedir. Ayrıca bölgeye gelen turistler sırası ile Trabzon, Samsun ve Bolu illerini tercih etmektedir.

Tablo 1: Karadeniz Bölgesi Konaklama Tesislerinde Tesislere Geliş, Geceleme ve Ortalama Kalış Süresi (2018)

	Yabancı Turist	**Yerli Turist**	**Toplam**
Tesise Geliş Sayıları	719.152	3.983.313	**4.702.465**
Geceleme	1.443.311	6.262.038	**7.705.349**
Ortalama Kalış Süresi	2,0	1,57	**1,64**

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı verilerinden elde edilmiştir.

Karadeniz Bölgesinde özellikle son beş yıl içinde turist sayısının da artması ile birlikte yatırımlar da hız kazanmıştır. Tablo 2'de Karadeniz Bölgesi Konaklama İşletmeleri sayıları yer almaktadır. Bu verilere göre bölgede toplam 1.647 tesis, 45309 oda sayısı ve 96322 yatak sayısı bulunmaktadır. Bölgede özellikle belediye belgeli tesis sayısı işletme belgeli tesis sayılarına oranla daha yüksektir. Gelen turist sayıları incelendiğinde konaklama tesislerinin yetersiz olduğu görülmektedir. Ancak bölgeye olan yatırımlar devam etmektedir. Bölgede çevre dostu işletme belgeli konaklama işletmeleri sayısı ise 9'dur.

Tablo 2: Karadeniz Bölgesi Konaklama İşletmeleri Sayıları (2018)

	İşletme Belgeli	**Yatırım Belgeli**	**Belediye Belgeli**	**TOPLAM**
Tesis Sayısı	362	109	1.176	**1.647**
Oda Sayısı	17.325	7.196	20.788	**45.309**
Yatak Sayısı	34.913	15.056	46.353	**96.322**

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı verilerinden elde edilmiştir.

Karadeniz Bölgesi yayla turizmi ile bilinirliğini arttırmış olmasına rağmen bölgede farklı turizm çeşitleri de geliştirilmektedir. Bu amaçla tarihi ve kültürel değerlerin yoğun olarak yer aldığı ve/veya turizm potansiyelinin yüksek olduğu yöreleri korumak, kullanmak, sektörel kalkınmayı ve plânlı gelişimi sağlamak amacıyla değerlendirmek üzere Kültür ve Turizm Bakanlığınca belirlenen Turizm Merkezleri ve Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgelerine ilişkin bilgiler Tablo 3'de verilmiştir. Tabloya göre yayla turizm merkezleri çoğunlukta olmasına rağmen bölgede kış turizmi, kıyı turizmi, termal turizm, doğa turizmi ve golf turizmine yönelik merkez ve gelişim bölgeleri de yer almaktadır.

Tablo 3: Turizm Merkezleri ve Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgeleri (2018)

	Turizm Merkezleri	**Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgeleri**
Yayla Turizmi	3	3
Kış Turizmi	2	10
Kıyı Turizmi	5	3
Termal	5	2
Golf	1	
Doğa	3	1
TOPLAM	**19**	**19**

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı verilerinden elde edilmiştir.

Karadeniz Bölgesinde iklim ve doğal yapı sebebi ile ***yayla turizmi*** oldukça gelişmiştir. Bölgede 6 tanesi Ordu, 3 tanesi Trabzon da olmak üzere toplam 18 yayla turizm açısından gelişmiştir. Ancak bazı yaylalardaki turizm işletmeleri talebi karşılayamamakla birlikte taşıma kapasitesi ve çevrenin korunması yeteri kadar dikkate alınmadığından yaylalar doğal çekiciliğini kaybetmek üzeredir.

Karadeniz Bölgesinde özellikle ***kış turizmi*** yatırımları kapsamında 10 adet Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi bulunmaktadır. Kastamonu ve Bolu sınırları içinde yer alan kayak merkezleri hizmete açık, Ilgaz, Zigana ve Akdağ bölgelerindeki merkezler kısmen faal diğer bölgeler henüz tamamlanmamıştır. Kış turizmine yönelik çalışmalar tamamlandığında bölgeye gelmesi beklenen turist sayısı artışı, beraberinde turizm işletme yatırımlarının da artmasına sebep olacaktır.

Karadeniz Bölgesinin iklim özellikleri sebebi ile yaz sezonu daha kısa sürmektedir. Bu sebeple yaz sezonunu dolu geçirebilmek için ***kıyı yatırımları*** da artmıştır. Rize, Trabzon, Giresun, Ordu ve Sinop illerinde Kıyı Turizm Merkezleri bulunmaktadır. Bölgede 12'si Samsun 2'si Ordu da olmak üzere 14 adet mavi bayraklı plaj yer almaktadır (http://www.mavibayrak.org.tr/tr/Default.aspx). Bölgede su altı ve deniz sporlarına ilişkin faaliyetler coğrafi durumu sebebi ile yeteri kadar geliştirilememiştir.

Bölgede turizme açık 6 mağara, 2 golf merkezi (Samsun, Düzce), 3 rafting alanı bulunmaktadır. Ayrıca bölgede dağcılık faaliyetleri Rize Kaçkar Dağları'nda aktif olarak yapılmakla birlikte Bolu-Köroğlu Dağları, Trabzon Zigana Dağları, Ilgaz Dağları da gelişime açık bölgelerdir. Abant Dağlarında da yamaç paraşütü yapılmaktadır. Bu kapsamda da ***spor ve gençlik turizmi*** açısından gelişim göstermektedir.

Karadeniz Bölgesi doğal özellikleri yanında tarihi ve kültürel çekicilik unsurlarına da sahiptir. ***İnanç ve kültür turizmi*** gelişme gösteren bir diğer turizm çeşitleri arasında yer almaktadır. Bölgede 9'u Trabzon'da olmak üzere 24 önemli eser bulunmaktadır. Ayrıca Tarihi İpek Yolu Canlandırma Projesi kapsamında da çalışmalar devam etmektedir. Trabzon, Gümüşhane, Tokat, Amasya ve Kastamonu illeri İpek Yolu güzergahı içinde yer almaktadır. Trabzon'da fizibilite çalışmaları yoğun şekilde devam etmektedir.

Bölge, ***gastronomi turizmi*** açısından da gelişime açıktır. Karadeniz turları içinde gastronomi turları da yapılmaktadır. Coğrafi işaretleme kapsamında Samsun ilinde Bafra pidesi, Samsun kaz tiridi, Samsun simidi, Terme pidesi tescilini almış, Ordu ilinden de 25 başvuru yapılmıştır (https://www.turkpatent.gov.tr/TURKPATENT/geographicalRegisteredList/; TURSAB)

Bununla birlikte Karadeniz Bölgesi'nde Kızılırmak Deltası, Yeşilırmak, Kelkit Vadisi, Sarıkum Çölü, Doğu Karadeniz ve Ilgaz Dağları'nda ***kuş gözlemciliği*** de yapılabilmektedir. Son yıllarda giderek artan kuş gözlemciliği faaliyetleri Karadeniz Bölgesi'nde de hız kazanmıştır.

Türkiye Turizm Stratejisi 2023 ve Eylem Planı 2007–2013 ana kararları kapsamında da önemli bir yer tutan sağlık turizmi Karadeniz Bölgesi'nde de gelişme göstermektedir. Bolu, Düzce, Sakarya, Amasya ve Tokat illeri sahip oldukları şifalı suları ve imkanları ile "Termal Turizm Kentleri" arasında yer almaktadır.

5. KARADENİZ BÖLGESİ TURİZM POTANSİYELİ SWOT ANALİZİ

GÜÇLÜ YÖNLER	**ZAYIF YÖNLER**
• Zengin doğal ve kültürel mirasların varlığı • Yayla turizmi, kış turizmi, spor turizmi, termal turizm, kültür turizmi gibi her mevsime uygun turizm çeşitliliği ve aynı destinasyonlar birden çok turizm faaliyetlerine katılabilme imkanı • Yörede ekoturizme yönelik kullanılabilecek doğal ve kültürel zenginliklerin varlığı • Yaban hayatı ve yaşam alanlarının varlığı, kuş gözlemciliği, ayı gözlemciliği, botanik turizmi gibi turizm çeşitlerinin geliştirilme potansiyeli olması • Botanik turizmi için gerekli olan bitki örtüsü çeşitliliği ve yöreye özgü endemik floranın varlığı • Yöresel gıdalar, yemekler ve el sanatlarının zenginliği, sertifikalı ürünler • İnanç ve kültür turizmi açısından zengin kaynaklara sahip olması • Zengin manzara seyir noktalarının bulunması • Çeşitli festivallerin varlığı • Misafirperver, hoşgörülü yerel insan kaynağı	• Turizm arz kaynaklarının yetersizliği (ulaşım, konaklama, turizm alt yapısı vb.) • Rehberlik hizmetlerinin yetersizliği • Bölgeyi ziyaret eden özellikle yabancı turist sayısının azlığı • Planlama ve tanıtım hizmetlerinde eksiklikler • Kalifiye eleman eksikliği • Doğal, kültürel ve tarihi mirasın yeterince korunmaması, • Belirli yörelerde düzensiz ve çarpık yapılaşma nedeniyle doğal çevrenin giderek etkilenmesi, imar ve yapı denetimi eksikliği • Sertifikalı ürünlerin yetersizliği • Yerli ve yabancı yatırımcılar için çekim merkezi olarak görülmemesi, yatırım eksikliği • Eğlence ve alışveriş imkânlarının yetersizliği • Yaz mevsiminin süresinin kısa olması, bölgede deniz turizminin yeteri kadar gelişmemiş olması • Müzelerin yetersizliği (33)
FIRSATLAR	**TEHDİTLER**
• Değişen turist talep ve beklentileri • Alternatif turizm yönünden zengin ve gelişime	• Son yıllarda yaşanan terör olayları • Kırsal alandan şehirlere olan göç nedeniyle genç

açık olması, Türkiye 2023 Turizm Stratejisinde alternatif turizm türlerine ağırlık verilmesi • Yenilebilir enerji kaynaklarının kullanılabilirliği • AB'nin destek sağladığı turizm projeleri (Kırsal turizm, ekoturizm, kültür turizmi vb.) • Halkın turizme yönelik bilinçlendirilmesi • Gelişen ulaşım olanakları • Bölgenin sahip olduğu doğal, tarihi ve kültürel yapılara ilginin artması • Yöre halkının turizm faaliyetlerine katılım göstermeye istekli olması • İç turizm talebi • Bölgede yeni üniversitelerin açılması ve üniversitelerin turizme yönelik çalışmaları • Sanayi faaliyetlerinin gelişmemiş olmasından dolayı yörenin doğal zenginlikleri üzerinde önemli bir baskının bulunmaması • Ucuz ve dinamik emek arzı • Turizmin gelişmesinin ekonomik kalkınmaya olumlu etkisi	nüfusun giderek azalması • Kış mevsiminde ulaşımda yaşanan zorluklar • Turizm faaliyetlerinin gelişmesiyle, doğal çevrenin bozulma riski • Doğal ortam koşullarının çok engebeli olması • Tur programları içinde yeterince yer almaması • Yaban hayatı açısından bilinçsiz avlanma • Kırsal turizm algısının ulusal düzeyde zayıf olması • Yerel geleneksel kültürde zayıflamanın olması • Kırsal yerleşmelerde yöreye özgü geleneksel taş ve ahşap evlerin yerini betonarme binaların alması • Bilinçsiz tarım ve hayvancılık faaliyetleri • Sürdürülebilir turizm bilinci ve uygulamalarının eksikliği • Yöreye gelecek olan turistlerin, tarihi ve kültürel değerleri tahrip etme tehlikesi

❖ ***Güçlü Yönler-Fırsatlar***

Türkiye 2023 Turizm Stratejisi içinde ağırlık verilen turizm çeşitlerinin geliştirilmesine yönelik yatırımların artırılması Karadeniz Bölgesinin ekonomik ve sosyal kalkınmasına imkân sağlayabilir.

Bölge halkının turizm faaliyetlerine katılma ve yatırım yapma isteği bölgenin sahip olduğu atıl doğal alanların verimli kullanılmasına aynı zamanda korunmasına yol açabilir.

Bölgenin doğal ve kültürel yapısına olan ilginin artması bölgenin sahip olduğu inanç turizmi potansiyelinin de değerlendirilebilmesi için önemli bir fırsattır. Ancak bunun için öncelikle tur planları içinde bu bölgelerin de yer alması önemlidir.

❖ ***Zayıf Yönler-Fırsatlar***

Değişen turist talep ve beklentilerini karşılamak için Karadeniz'in sahip olduğu turizm çeşitliliğinin kullanılarak, gelen turist sayısının ve turizm harcamalarının arttırılması sağlanabilir

Bölgede yaşayan dinamik genç nüfus için üniversiteler aracılığı ile turizm eğitimleri vererek yabancı dil bilen kalifiye turizm personeli ihtiyacının karşılanması sağlanabilir.

Bölgenin yatırım eksikliğinin yerli halkın sahip olduğu yatırım yapma isteği ile pekiştirilerek giderilmesi. Yerli yatırımlar bölgenin korunmasına ve sürdürülebilir bir turizm anlayışının da gelişmesine imkan sağlayabilir.

Bölgede az sayıda sertifikalı gastronomi ürünü bulunmasına rağmen bölgenin ciddi bir gastronomi turizmi potansiyeli mevcuttur. Bu potansiyelin artırılması bölge halkına yönelik bilinçlendirme çalışmalarının tamamlanması ve bölge halkının turizme katılımlarının bilinçli bir şekilde artırılması ile mümkün olabilir.

❖ ***Güçlü Yönler-Tehditler***

Bölgenin kültürel yapısı, misafirperver, hoşgörülü insan kaynağı doğru bir iletişim ile pazarlanarak teröre yönelik son yıllarda çıkan haberlerin önüne geçilebilmesi sağlanabilir.

Karadeniz bölgesi tarım ve hayvancılık ile gelir sağladığından sanayi faaliyetlerinin doğal çevre üzerinde önemli bir baskısı bulunmamaktadır. Tarım arazilerinin korunması hatta tarım turizmi geliştirilerek hem sürdürülebilirliğinin sağlanması hem de gelir etkisinin artırılması sağlanabilir. Bu durum genç nüfusun göç etmesini de engelleyebilir.

Geleneksel öğelerin giderek yok olmasını ve bu yöndeki kültürel turizm çekiciliğinin kaybolmasını önlemek için yöresel ürünlerin sunulduğu, etkinliklerin yapıldığı yerel festivallerin sayısı artırılabilir.

Bu kapsamda festivaller bölge ekonomileri için önemli bir gelir kaynağı olmakla birlikte önemli bir reklam ve pazarlama aracı olarak da değerlendirilebilir.

- ***Zayıf Yönler-Tehditler***

Bölgede geliştirilen havayolu ulaşımı ve alt yapı yatırımları ile özellikle kış aylarında bölgeye ulaşımın kolaylaştırılması ve dört mevsim turizm faaliyetlerinin yapılabilmesi sağlanabilir.

Tarihi ve kültürel değerlerin yeterince korunamaması, çarpık kentleşme, yanlış yapılaşma, imar ve yapı denetiminin yetersiz kalması gibi sebeplerle doğal çevrenin bozulması turizmin olumlu bir gelişim göstermesine de engel olmaktadır. Bu tehdidin ortadan kaldırılması ancak yerel halkın bu konuda bilinçlenmesi ve yerel yönetimlerin de gerekli denetimleri yapması ile sağlanabilir.

4. SONUÇ

Karadeniz Bölgesinin turizm verileri incelendiğinde son 5 yılda hem yerli hem de yabancı turistler tarafından ziyaret edilme oranlarının giderek arttığı görülmektedir. Özellikle Arap turistlerin de ziyaret güzergahları arasında yer alan bölge sezonda tam kapasitede çalışmaktadır. Bu talep bölgede konaklama, yiyecek-içecek ve rekreasyon işletmelerine yönelik yatırımları da arttırmıştır.

Ancak bu gelişim kısa vadede turizm açısından olumlu görülse de uzun vadede çevreye önemli ölçüde zarar verecek bir duruma da işaret etmektedir. Özellikle bilinçli bir gelişimin gerçekleşmediği bölgeler risk altındadır. Turizmin ihtiyacı olan başta doğal çevre olmak üzere üretimde girdi amaçlı kullanılan doğal kaynaklar da çevreden sağlanmaktadır. Bu sebeple üretimin ve ekonomik faaliyetlerin sürdürülebilirliği bakımından çevre temel kaynak olmaktadır.

Ekonomi ve çevre arasındaki ilişki tüm ekonomik faaliyetlerin bir çevre içinde cereyan etmesi sebebiyle son derece önemlidir. Ekonominin üç temel sektörü olan tarım, sanayi ve hizmetler sektörleri ve bunların turizm gibi alt sektörlerinin ekonomik faaliyetleri, ya doğrudan çevreden beslenerek gerçekleşmekte ya da çevresel faktörlerden yararlanılmaktadır. Bu bağlamda uluslararası turizm gelirlerinden pay alabilmek ve turizm pazarında bir üstünlük sağlayabilmek için Karadeniz Bölgesinin sahip olduğu turizm arzını, turizm talebinin değişen ihtiyaç ve istekleri doğrultusunda çevresel değerleri mümkün olan en etkin şekilde değerlendirmek için yeni ürünler geliştirmek ve sürdürülebilir bir turizmi sağlamak en doğru strateji olacaktır.

KAYNAKÇA

Bayraktutan, Y. Ve Uçak, S. (2011). "Ekolojik İktisat ve Kalkınmanın Sürdürülebilirliği", *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi,* 3(4), 17-36.

Dinler, Z. (2008). Bölgesel İktisat, 8. Basım, *Ekin Kitabevi Yayınları,* Bursa.

Edinsel, Z. (2012). Karadeniz Bölgesi'nde Alternatif Turizm Gelişiminin Değerlendirilmesi: Samsun Örneği, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü, Uzmanlık Tezi, Ankara.

Mengü, M. (2018). Seyahat İşletmelerinde Yönetim ve Operasyon Stratejileri, Modern Sentez, *Boyut Yayınları,* İstanbul.

Menteşe, S. (2017). "Çevresel Sürdürülebilirlik Açısından Toprak, Su ve Hava Kirliliği: Teorik Bir İnceleme", *Journal of International Social Research,* 10(53), 381-389.

Muğan Ertuğral, S. (2018). Toplanma Ekonomileri Kapsamında Kuruluş Yeri Seçimi, Şehir ve Çevre Sorunlarının Değerlendirilmesi, 1. Baskı, *Yalın Yayımcılık*, İstanbul.

Radkau, J. (2017). Doğa ve İktidar: Global Bir Çevre Tarihi. (N. Güder, Çev.). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Genel yayın no: 3997, 1. Baskı, Mega Basım Yayın Sanayi ve Tic. A.Ş., İstanbul.

Seymen D. (2005). "Dış Ticaret-Çevre İlişkilerinin Dengelenmesi: Sürdürülebilir Ticaret, Teori ve Türkiye Değerlendirmesi", *D.E.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7 (3), 99-128.

Stacey, D. R. (2007). Strategic Management and Organizational Dynamics, 6th Edition. *Prentice Hall,* London.

Uluocak, R. (2018). "İktisatta Çevreci Dönüşüm: Ekolojik Makro İktisat", *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Sayı: 51, 127-149.

Cevre onlıne, (2019). Çevre Sorunları, http://cevreonline.com, Erişim 21.07.2019.

Mavi Bayrak Türkiye, http://www.mavibayrak.org.tr/tr/Default.aspx

T.C. Dışişleri Bakanlığı, http://www.mfa.gov.tr, Erişim 10.07.2019.

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, https://www.ktb.gov.tr/, Erişim 10.08.2019.

Türk Patent ve Marka Kurumu, https://www.Turkpatent.gov.tr/TURKPATENT /geographical RegisteredList, Erişim 15.07.2019.

Türkiye Seyahat Acentaları Birliği (TURSAB), https://www.tursab.org.tr/, Erişim 10.07.2019.